

ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Широкомасштабне вторгнення російських загарбників спричинило зростання значущості міжкультурної комунікації українців зі світовою спільнотою. Її предметом стала безпекова підтримка України в гуманітарній та оборонній сферах. Відповідно, важливість комунікації посилилася на: мікро- (міжособистісна комунікація в кулуарах дипломатичних заходів, у межах зустрічей українських волонтерів із представниками громад інших країн, у межах безпосередньої взаємодії українських мігрантів із корінним населенням країни перебування) та макро- (комунікація офіційних представників України з лідерами інших держав у межах дипломатичної співпраці) рівнях. Водночас, як засвідчує практика, у процесі міжкультурної комунікації на обох зазначених рівнях виникають конфлікти, спричинені психологічними бар'єрами. А отже, питання актуальності дослідження психологічних чинників міжкультурної комунікації не викликає сумнівів.

Аналіз теоретичних джерел дає підстави для визначення комунікації як процесу продукування сенсів (значень) шляхом надсилання та отримання вербальних і невербальних символів і знаків, на які впливають різноманітні контексти (Омельченко Л., 2024). До таких контекстів відносять: фізичний, соціальний, психологічний, історичний, культурний (Verderber R., Verderber K., 1999). У межах нашого дослідження важливо розглянути культурний, що є системою переконань, цінностей, відносин, соціальних стереотипів людини як представника конкретної культури. Саме цей контекст нерідко визначає міру ефективності та продуктивності спілкування між людьми.

Дослідження зазначеного контексту зумовило появу в науковому обізі поняття «міжкультурна комунікація» (intercultural communication), що визначається як взаємодія між людьми, культурні сприймання та системи символів яких різняться такою мірою, що впливають на процес комунікації (Samovar L., 2017). Ознаками міжкультурної комунікації є: наявність культурно зумовлених відмінностей між суб'єктами зазначеного процесу, що визначають ефективність комунікативного акту; здійснення з метою вирішення міжособистісних чи міжгрупових проблем; перебіг у чітко визначеному часо-просторовому полі; зумовленість соціально-психологічною специфікою груп належності суб'єктів, ієрархією групових та індивідуальних цінностей, мовою як знаковою системою, комунікативним стилем, що відображає культурні зразки мислення, культурними особливостями сприймання реальності. Входячи в контакт з представником іншої країни, обидва суб'єкти комунікації постають як носії конкретної культури. Саме вона є підґрунтям моделі сприймання, що визначає картину світу індивіда, систему його ставлень та переконань, цінностей. Культурна приналежність і є тим фільтром, що зумовлює вибірковість сприймання людини, особливість осягнення нею довколишнього світу та соціального оточення. Ця специфіка і стає джерелом численних бар'єрів у спілкуванні.

Помилки у сприйнятті, формуванні ставлення та поясненні поведінки партнера зумовлюються явищами соціальної категоризації, зокрема інгруповим фаворитизмом (тенденція до позитивної реакції на людей групи своєї приналежності, порівняно з іншими) та міжгруповою дискримінацією, соціальними стереотипами, що формуються на їхньому підґрунті. Проявом егоцентричності мислення, що полягає в екстраполяції цінностей та принципів і стилів спілкування своєї культурної групи на міжкультурну взаємодію. Побудова комунікативної поведінки на зазначених засадах неухильно спричинюватиме конфлікти та непорозуміння, процес розв'язання яких є ресурсозатратним (як психологічно, так і матеріально).

Звідси впливає важливість культурної компетентності (Byram M., 2024), рефлексивності, емпатійності, емоційного інтелекту учасників міжкультурної комунікації. Формування культурної компетентності сприяє розширенню світоглядних позицій індивіда,

розумінню природи своєї та інших світових культур, значущості різноманітності, що сприятиме формуванню толерантного ставлення до представників інших культур.

Розвиток рефлексії в комплексі з вищезазначеною компетентністю сприяє розвитку схильності до аналізу особливостей як власної, так і культури партнера взаємодії, що сприятиме подоланню стереотипної оцінки, використання стереотипу як припущення, що змінюється в процесі міжособистісної міжкультурної комунікації, а не єдино правильного мірила оцінки. Емпатійність уможливорює прийняття перспективи сприймання співрозмовника як представника іншої культури, забезпечує можливість узгодження високого та низького контекстів комунікації, розуміння почуттів, поведінкових проявів самого себе та партнера в ситуації невизначеності.

Отже, запорукою ефективною та продуктивною міжкультурною комунікацією є психологічна готовність суб'єктів до її здійснення, що ґрунтується на культурній компетентності, рефлексивності, емпатійності, емоційному інтелекті.

Література

1. Омельченко Л. М. (2024). Психологія спілкування: навчальний посібник. Київ: Ліра-К.
2. Verderber, R., Verderber, K. (1999). *Communicate!* Wadsworth, Belmont, California.
3. Samovar, L. A., et al. (2017). *Communication between Cultures*. 9th Edition, Cengage Learning, Boston.
4. Byram, M. (1997). *Teaching and Assessing Intercultural Communicative Competence Multilingual Matters (Series)*. Multilingual Matters LTD, Johannesburg.

**Ministry of Education
and Science of Ukraine**

**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**

**Faculty of Humanities
and Pedagogy**

**Дипломатична
академія
України**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Philosophy and International Communication**

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025